

Usnje zamenjala za odpadno gumo

Črna Z-račka Vulkanizerji so veseli, ker odnese smeti, ona pa, ker dobi material za izdelke

Domišljija oblikovalcev je res brezmejna. A nekateri od njih znajo narediti korak dlje, saj ustvarjajo iz odpadkov in recikliranega materiala, s čimer po svoje skrbijo za čistejšo okolje. Urška Pirc je med kreativnim raziskovanjem odkrila odpadne zračnice za kolesa in tovarnjake, iz katerih zdaj nastajajo torbice, pasovi, denarnice in drobižnice ter okrasje. Izzivalni in posebni izdelki, pa čeprav prevladuje črna. Pogosto črna z oranžno »fliko«.

JANA ZUPANČIČ GRAŠIČ,
besedilo
LJUBO VUKELIČ, fotografije

Začelo se je leta 2010 ob projektu Očistimo Slovenijo v enem dnevu, ko so Urško Pirc povabili k sodelovanju na modno revijo z oblekami, izdelanimi iz že uporabljenega materiala. »Kot oblikovalka sem že velikokrat reciklirala tekstilije, zato sem se takrat odločila, da poskusim reciklirati kakšen drug material.« Razmišljala je, kaj vse ljudje odvrže, in pristala pri kolesarskih zračnicah, nato pa iz njih izdelala zelo izzivalno žensko obleko. »Posvetila sem se predvsem materialu in dizajnu, ne toliko funkcionalnosti,« v smehu pove v svoji delavnici. »Zelo težka je, v njej se človek poti kot za stavo, tako da bi bila primerna edino za ženske, ki bi rade shujšale,« se pošali simpatična 36-letna Idričanka, že dolgo priseljenka v Ljubljani. Funkcionalnost gor ali dol, obleka je dobila pozitivne kritike, Urška pa zagon in ideje za naprej: da iz odpadnega materiala izdelata tudi uporabne in estetske predmete, s čimer dobi material novo veljavo oz. višjo kakovostno vrednost (strokovni izraz za to je upcycle, op. p.).

Po srednješolski izobrazbi je usnjarsko-galanterijski tehnik (sicer uni. dipl. ing. oblikovanja tekstilij in oblačil), ki je usnje zamenjal za reciklirano gumo. S tem, kot pravi, pripomore tudi k čistejšemu okolju, saj se pri pridobivanju usnja porabi veliko vode in kemikalij, sama pa predeluje oz. preoblikuje odpadke, ki bi jih serviserji in vulkanizerji zavrgli. Najprej se je s tem ukvarjala popoldne, po službi, kot popoldanska espejevka, pred kratkim pa je, malo po sili razmer, malo zara-

Urška Pirc s svojo drugo strastjo poleg ustvarjanja – vrtnimi palčki. »Štiri jih imamo, Vita, Vinka, Mihaela in Romana (smeh). Čakam, da pridejo še trije, da mi ne bo več treba delati na vrtu.«

di želje, da vendarle poskuša živeti od dela, ki jo navdušuje, pustila službo poslovdje v prodaji in si uredila status samostojne podjetnice. Ter se vrgla v vodo. »Moj oče vedno pravi: Če si, si, in če nisi, nisi! Vsekakor pa moraš biti zelo pozitivno naravn, optimist, verjeti moraš v svoje delo, če se podaš na samostojno pot.«

Najprej je všečnost izdelkov prekušala pri svojih prijateljih, nato jih je začela predstavljati na facebooku in na umetniških sejmih. Med drugim so navdušili tudi podjetje Akrapovič, za katero je nekaj časa izdelovala darila za stranke in novoletna darila. Nato je kot naročeno prišlo povabilo iz Zofofe, zadruge slovenskih oblikovalcev in ustvarjalcev, ki so s skupnimi močmi odprli trgovino na odlični lokaciji v stari Ljubljani, kmalu zatem je prek fashion week butikov, na katerih je sodelovala, prišla v stik z vodstvom ljubljanske nakupovalne hiše Ikona in svoje izdelke začela prodajati še tam.

Nad njimi se menda navdušujejo zlasti Američani. »Tujcem svoje izdelke zelo hitro in brez težav prodam, imam pa tudi nekaj rednih strank. Sem ter tja naletim na ljudi, ki se ob prvem srečanju z mojimi izdelki navdušijo in rečejo, da kaj takega pa morajo imeti, so pa tudi takšni, ki pravijo, da bi izdelek nemudoma kupili – a

če bi bil iz usnja, ne iz gume. Slovenci, se mi zdi, za nove stvari potrebujemo kar nekaj časa.«

Do narave prijazno

Že skoraj tri leta je v stalni navezi s serviserjem, ki jo oskrbuje s kolesarskimi zračnicami. »Vedno je vesel, ko mu odpeljem smeti,« pravi, če pa ji materiala zmanjka, gre malo naokoli in nabere pri drugih. »Vsak mi jih z veseljem podari, še zlasti ko slišijo, kaj izdelujem iz njih.« Surovino torej dobi brezplačno, kar ji kdaj kdo vrže pod nos, »a usnje kupiš in lahko nemudoma začneš delati, mene pa čaka še veliko priprav, da je material primeren za delo. Prvo pranje opravi ekološko, z deževnico, drugo pranje je v stroju, nato razkuževanje, nazadnje še sestavljanje – šivam ali spletem –, da dobim večji kos, primeren za izdelovanje. Razen če imam zračnico za tovarnjake, ki mi jih priskrbi oče, prevoznik.« Zdej pozna že vse pnevmatike; katere so trde, katere mehke, katere imajo več reber, ki popestrijo končni izdelek – najbolj priljubljen zapis na zračnici je še vedno »made in Jugoslavija«. »Na začetku je bilo vse dobro: tanke, debele, okrogle, ravne, ko pa preskušaš, spoznaš njihove zakonitosti in si znaš olajšati delo.«

Od odpadka do unikata

Za zdaj je največ povpraševanja po torbicah (cene se gibljejo od 80 do 120 evrov) in pasovih (okoli 40 evrov), v promet gredo tudi denarnice in drobižnice (okoli 20 evrov), »luštni majhni kosi, primerni za darilo ali hranjenje česarkoli. Potencialnim

katerem je zgradila svojo blagovno znamko Črna Z-račka: oranžna »flika«, zaplata za preluknjane zračnice, ki na izdelkih res zažge.

Težje šivati, lažje vzdrževati

Kdaj pa kdaj uporabi celo ventilčke – za detajl, včasih pa izdelata kar multifunkcionalno kroglo, kot ji pravi. Tisto, kar bi sicer tudi sama zavrgla, je sestavila v kroglo, pravega ježka iz ventilov, in okrasila novoletno jelko. Vseeno bi ji, sem ter tja, za popestritev izdelka zelo prav prišla kakšna barvna zračnica, a jih ni. »Obstajajo silikonske, v različnih barvah, ki pa so zelo drage, poleg tega je to precej težje šivati.« Šiva sicer kar s šivalnim strojem za usnje, saj je material dokaj podoben, težje je le, ker je bolj raztegljiv, in je treba usvojiti posebno tehniko, da šivi ne nabrekajo. Je pa vzdrževanje gume v primerjavi z usnjem veliko bolj preprosto, tudi obdrži se zelo dolgo.

Oziranje na vse strani

Načrti za prihodnost? »Nedvomno bom ostala v galanteriji, ker mi je to super in se lahko na tem področju še dolgo razvijam. Ali bom vztrajala pri gumi ali se bom lotila še česa drugega, pa puščam odprto, ker lahko pride kak tretji material in se vse postavi na glavo. Če bo recikliran, ga bom še toliko bolj toplo sprejela, saj se mi zdi pomembno, da ljudje pazimo na okolje. Vem, koliko časa se v naravi razgrajuje guma, zato sem vesela, da lahko s svojo dejavnostjo vsaj deloma zmanjšam količino odpadkov.« Zdej se pripravljata na prodajo tudi prek spleta. »Ko sem imela še službo, sem to odlagala, prav tako promocijo, zdaj se moram posvetiti tudi temu. Ko si na svojem, pač začneš delovati drugače, bolj si aktiven navzven.« V načrtu je tudi popotovanje po Ameriki. »Namesto z oblačili bom kovček napolnila s svojimi izdelki in malo raziskala sceno. Najprej se bom usmerila na eko trgovino, nato ... kakor bo naneslo.« V rokavu ima poleg tega še nekaj drugih, tudi drznih zamisli, za katere po njenem še ni čas, da bi jih razgrinjala, ne gre pa dvomiti, da se jih energična Idričanka ne bi lotila.

POKUKAJTE V DELAVNICE

Od včeraj je na Muzejski ploščadi Metelkova v Ljubljani pod okriljem zavoda lab laar in Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti (JSKD) na ogled razstava *Delavnica, polna nerada*, na kateri bodo izbrani sodobni rokodelci, med njimi tudi Urška Pirc, do 4. julija predstavljali avtentične in javnosti skrite artefakte: skice, orodje, materiale, polizdelke in izdelke, ki se najdejo v delavnicah sodobnih slovenskih rokodelcev in oblikovalcev.

(Ne)Delo je podpornik okoljevarstvenega projekta Generation Awake, ki od leta 2011 poteka pod okriljem direktorata za okolje evropske komisije, njegov cilj pa je ozaveščanje javnosti o učinkovitosti (iz)rab naravnih virov. Lani je bil poudarek na racionalizaciji rabe vodnih virov, letos na učinkovitem ravnanju z odpadki, kar je eden ključnih pogojev za zeleno ekonomijo.

PARTNERSTVO ZA OKOLJE

Evropski projekt LIFE 10 INF/SI/136 Ločujmo odpadke vodi družba Slopak, d. o. o., partner je Delo, d. d. Vrednost projekta je 671.558 €. Partnerja Slopak, d. o. o. in Delo, d. d. sofinancirata 51 % (342.495 €). Evropska unija s podporo finančnega mehanizma LIFE+ sofinancira 49 % (329.063 €).

Na vprašanja o ločevanju odpadkov in varovanju okolja bomo z veseljem odgovorili tudi v Nedelu. Pošljite jih na naslov nedelo@delo.si (zadeva: varovanje okolja)

Črna z oranžno »fliko« – blagovna znamka Črna Z-račka.

Izzivalna obleka, ki je dala Urški Pirc zagon in idejo za ustvarjanje.